

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СВЯТА І СВЯТКУВАННЯ**

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю

25-26 червня 2021 року

Харків
Друкарня Мадрид
2021

УДК 008:394.26](06)

T65

Редакційна колегія:

В.О. Лагутіна – директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, кандидат архітектури;

О.Г. Бугайченко – завідувач відділу дослідження нематеріальної культурної спадщини та креативних індустрій Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва;

Н.М. Роман – кандидат педагогічних наук, доцент, член Харківського обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки

Адреса редакційної колегії: 61002, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 62;

Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва.

Тел.+380 (57) 725-12-36

Традиційна культура в умовах глобалізації: свята і святкування. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю (25 – 26 червня 2021 року). Харків : Друкарня Мадрид, 2021. 355 с.

T65

ISBN 978-617-7988-73-0

До збірки увійшли тези та доповіді, в яких розглянуто й узагальнено головні шляхи та сучасні напрями впровадження актуальних тенденцій традиційної культури народних святкувань в умовах глобалізації на фоні тотальної інформатизації, еволюційної трансформації традиційного культурно-мистецького середовища, інноваційних підходів консолідації існуючого культурного простору. Представлені матеріали презентувалися й дискутувалися під час роботи науково-практичної конференції з міжнародною участю «Традиційна культура в умовах глобалізації: свята і святкування», яка проходила в м. Харкові 25 – 26 червня 2021 року.

У процесі обговорення доповідей, науковці, педагоги, мистецтвознавці, провідні діячі культури і мистецтва з різних регіонів України, а також із Білорусі, Молдови і Китаю обмінялися ідеями, теоретичними розробками та результатами практичного досвіду щодо інституційних підходів до відтворення, розвитку, поступового осучаснення й оновлення традиційних свят і святкувань, універсалізації світових культурних трендів, які сформовані на засадах стадіальності етнокультурного розвитку, відродження національної самобутності та збереження спадкоємності регіональних традицій святкування.

Для широкого кола науковців, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями збереження традиційної культури, вивчає концептуальні парадигми ревіталізації народних традицій святкувань, займається організацією та проведенням святкових заходів.

УДК 008:394.26](06)

© Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва, 2021

© ТОВ «Друкарня Мадрид», 2021

ISBN 978-617-7988-73-0

Олена ПАНТЕЛЄЙ
завідувач відділу етнографії
Харківського історичного музею
імені М.Ф. Сумцова

ДО ПИТАННЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НАРОДНИХ СВЯТ, ЗВИЧАЇВ ТА ОБРЯДІВ У КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ХАРКІВСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ МУЗЕЙ ІМЕНІ М.Ф. СУМЦОВА»

Сучасний процес національно-культурного відродження в країні з необхідністю передбачає дослідження, осмислення, збереження, інтерпретацію та популяризацію народних родинних і календарних свят та обрядів. Значну роль у вирішенні цих питань на Харківщині відіграють фестивальні рухи, фольклорні колективи та культурні установи міста, а саме, осередок культури – Харківський історичний музей імені М.Ф. Сумцова. Із метою популяризації святкової обрядової культури серед широкого загалу населення міста і області в 2016 році було створено п'ять пересувних виставок, кожна із яких містить по п'ять інформаційних планшетів: «Зимові народні свята», «Весняні народні свята», «Літні народні свята», «Осінні народні свята», «Родинні свята і обряди Слобожан». Планшети містять цікавий ілюструючий матеріал: фоторепродукції картин видатних митців кін. XIX ст. (М.К. Пимоненка, К.О. Трутовського, І. Гончара, Г. Семирадського П. Мартиновича, с.І. Васильківського, І.С. Їжакевича, І. Репіна. А.А. Ждахи, Т.Г. Шевченка, М.М. Каразіна, В.Є. Маковського, М. Зинов'єва, М.П. Богданов-Бельського, Г. Белашенка, М. Івасюка, І. Соколова та інших), фотознімки з оригінальних експонатів із колекції Харківського історичного музею, які доповнюються пояснювальними текстами, анотаціями, прислів'ями, приказками, віншівками, текстами календарно-обрядових пісень (зимових колядок та щедрівок, веснянок, купальських, троїцьких, обжинкових пісень тощо). Планшети даної виставки, в залежності від сезону та потреб суспільства, демонструються в загально-освітніх та вищих навчальних закладах міста і області, на обласних та міських фестивалях, музейних святах, де користуються великою популярністю серед глядачів.

Із метою популяризації народних свят, звичаїв та обрядів Слобожанського краю відділ етнографії проводить чимало інтерактивних освітніх заходів для дітей та дорослих. Серед них слід згадати захід «Традиції та звичаї святкування зимових народних свят на Україні»,

на якому гості з задоволенням слухають розповідь про звичаї та традиції кожного свята зимового народного календаря, переглядають відеозаписи з виконанням колядок та щедрівок і охоче їх виконують самі. В рамках заходу для відвідувачів проводиться майстер-клас з виготовлення різдвяного янгола із текстилю, який залишається їм на згадку про зустріч. Цікавим є захід «Традиції та звичаї святкування Масляного тижня в Україні», де гостей знайомлять із обрядовими діями та видами дозвілля українців кожного дня Масляного тижня, демонструють відеозаписи святкування, а також пропонують взяти участь у конкурсах та вікторинах. Не менш цікавим для відвідувачів є захід «Великдень всіх на гостини просять», де гості музею знайомляться з цілим циклом обрядів, пов'язаних із цим найвеличнішим християнським святом. В рамках заходу для гостей влаштовується майстер-клас із писанкарства, для проведення якого запрошується народний майстер, яка навчає розписувати писанку, виготовляти «крапанку» і охоче розповідає про орнаментуку та символіку слобожанської писанки.

Варто зазначити, що відділом етнографії, задля популяризації святово-обрядової культури слобожан, було розроблено дві вікторини, які розміщені на сайті музею у рубриці «вивчати». Одна із них називається «Великдень» і присвячена традиціям та звичаям святкування найвеличнішого християнського свята Великодня. Друга вікторина має назву «Народні свята українців» і включає в себе чимало питань, стосовно різних календарних народних свят українців. За допомогою даних вікторин, кожен бажаючий може перевірити свої знання та віднайти для себе корисну інформацію. Також, не можна не згадати про створення та відкриття у 2020 році нової стаціонарної експозиції «Слобожани», що була підготовлена співробітниками до сторіччя Комунального закладу «Харківський історичний музей імені М.Ф. Сумцова»

Етнографічний розділ даної експозиції було подано у новому форматі. За художнім проектом в центрі експозиційного залу збудовано хату-мазанку під очеретяною стріхою, що зовні та внутрішньо наближена до українського слобожанського житла кін. XIX – поч. XX століття. Музейні предмети представлені у відкритому показі. Важливим плюсом такої подачі матеріалу є його інтерактивність і доступність для гостей музею. Відвідувачі можуть заходити у двір та усередину хати, відпочивати на лавах, торкатися руками експонатів, не поспішаючи оглядати їх, знайомитися із ними ближче і, таким чином, глибше занурюватися в атмосферу автентики.

Традиційне уявлення про те, що в музеї можна тільки дивитися і слухати, змінено прагненням впливати на відвідувачів. У хаті планується проведення майстер-класів, вікторин, вечорниць, інтерактивних екскурсій та заходів, які також будуть присвячені обрядовій святковій культурі і будуть включати діалоги з публікою та інші прояви інтерактивності. Нова інтерактивна експозиція «Слобожани» була збудована з використанням інноваційних технологій. Одна із зон обладнана інноваційним технічним засобом – інтерактивною панеллю, якою можуть користуватися і екскурсоводи, і відвідувачі. Властивості інтерактивної панелі дозволяють відвідувачам самостійно вибирати контент для переглядання або прослуховування.

Інформаційні ресурси, які розміщені на цьому технічному засобі, слугують доповненням експозиції і мають на меті наблизити відвідувача до історії нашого краю, залучити його до вивчення історичного минулого народів, які проживали на цій землі, усвідомити своє коріння, знайти відповіді на свої питання. Інформаційні матеріали даної панелі розраховані і на дорослу, і на дитячу аудиторію, дають можливість переглядати мультфільми, художні фільми, поспівати караоке українських народних пісень, познайомитися з автентичними слобожанськими піснями, які співали на свята, весілля тощо; познайомитися із щоденною та святковою народною кухнею; дізнатися про комплекс традиційного народного святкового вбрання Слобожанщини (дівочого, парубочого, жіночого, чоловічого тощо), що з давніх часів побутувало на землях нашого краю тощо.

Отже, можна зробити висновок, що відділ етнографії Харківського історичного музею імені М.Ф. Сумцова проводить багатопланову роботу з популяризації свят, звичаїв, обрядів Слобожанського краю. Створення циклу пересувних виставок, етнографічного розділу повнопрофільної стаціонарної інтерактивної експозиції «Слобожани», розробка вікторин, розробка та проведення різноманітних інтерактивних освітніх заходів, майстер-класів – це не лише цікаві творчі проекти, а і важливі форми популяризації святково-обрядової культури нашого Слобожанського краю. Вони сприяють формуванню світогляду, патріотичному вихованню, прагненню до пізнання, ідентичності, прояву в бажанні відкрити власну історію, свята, звичаї, обряди, традиції, духовне коріння, збереженню культурного надбання нашого краю і визнанню його важливим складником світової культурної спадщини.